

ОБЕЛЕЖАВАЊЕ 300 ГОДИНА ОД РОЂЕЊА РУЂЕРА БОШКОВИЋА

ДРАГОСЛАВ СТОИЉКОВИЋ

Технолошки факултет, Универзитет Нови Сад, Бул. Цара Лазара 1
E-mail: dragos@uns.ac.rs

Резиме: Године 2011. је на различите начине обележено 300 година од рођења Руђера Бошковића (18. мај 1711. Дубровник – 13. фебруар 1787. Милано.) Овај рад има за задатак да опише збивања (предавања, стручни скупови, књиге, чланци и др.) којима се у Србији обележавао овај значајни јубилеј и одавало дужно признање Бошковићу и његовом стваралаштву.

1. УВОД

Постоје људи који величином свог живота и дела учине бесмисленом поделу на векове и епохе. Постоје уметничка дела пред чијом лепотом људима застаје дах, вековима. Постоје мисли чији се смисао шири попут концентричних кругова и које човечанство памти и препознаје. У научном стваралаштву постоји континуитет, повезаност, где је свако откриће степен који води ка следећем, где је свако откриће уткано у следеће и где краја нема...

Руђер Бошковић је научник који је и архитекта и градитељ великих научних творевина. Његово дело, стварано у 18. в., уграђено је у темеље бројних открића и научних дисциплина насталих много касније...

...Чињеница да је време у којем живимо – време олаког заборављања и запостављања људи и догађаја који то не заслужују. Заборав није само знак непоштовања и небрига за заборављене – заборав је знак небриге за младе генерације, којима се ускрађује право на знање и увид у другачије моделе живота, у којима један човек за свога живота може да буде и физичар и математичар, и археолог и дипломата, и песник и филозоф.

Руђер Бошковић је оставио знања због којих не може да буде заборављен. Ми желимо да припадамо делу човечанства које памти.

*(Преузето из књиге Војислав Гледић, „Руђер Бошковић“,
Образовни систем „Руђер Бошковић“, Београд, 2011.)*

2. СКУПОВИ И ПРЕДАВАЊА

Драгослав Стоиљковић (Технолошки факултет, Нови Сад) је 25.01.2011. у Образовном систему „Руђер Бошковић“, Београд, одржао предавање „Допринос Руђера Бошковића савременом схватању структуре материје“. Исто предавање је 06.04.2011. одржао и у Српској академији наука и уметности (САНУ) – Огранак у Новом Саду.

САНУ- Математички институт је у оквиру Семинара за историју и филозофију математике, механике и астрономије у мају организовао два предавања:

1. Александар Томић (Машински факултет, Београд), „Закон сила у природи - животно дело Руђера Бошковића“ (17.05.2011.)

2. Драгослав Стоиљковић, „Потврда исправности и примена Бошковићеве теорије природне филозофије“ (24.05.2011.).

Иста установа је у сарадњи са Факултетом организационих наука (Београд) и ИЕЕЕ Србија (Computer Chapter), а у оквиру Семинара за примењену математику, организовала предавања:

3. Драгослав Стоиљковић, „Физичка и математичка аналогија Бошковићеве теорије и теорије Савић-Кашанин“ (08.11.2011).

4. Александар Томић, „Математичка физика закона сила Руђера Бошковића“ (7.12.2011).

Учесницима Међународног кампа астронома на Летенци (Фрушка Гора) је Драгослав Стоиљковић 23.07.2012. одржао предавање „Одједи Бошковићеве теорије природне филозофије у савременој науци“.

Астрономско друштво „Руђер Бошковић“ (Београд) (АДРБ) је у оквиру 14. Летњих астрономских сусрета у Београду током августа организовало три предавања:

1. Драгослав Стоиљковић, „Бошковићева Теорија је кључ за целокупну модерну физику“ (20.08.2011.);

2. Александар Томић (АДРБ), „Тајне генија“ (26.08.2011.);

3. Бранко Симоновић (АДРБ), „Животопис Руђера Бошковића“ (27.08.2011.).

У Задужбини Илије М. Коларца у Београду је започет у мају, а настављен у октобру и новембру Циклус предавања „Руђер Бошковић – 300 година од рођења“:

1. Милан Ћирковић (Астрономска опсерваторија Београд), „Руђер Бошковић – потрага за јединством (15.05.2011.);

2. Радомир Ђорђевић (Природно математички факултет, Београд), „О филозофији Руђера Бошковића“ (18.05.2011.);

3. Драгослав Стоиљковић, „Актуелност Бошковићеве теорије природне филозофије“ (13.10.2011.);

4. Милан Ћирковић, „Руђер Бошковић – потрага за јединством“ (20.10.2011.);

5. Александар Томић, „Бошковићева религиозност – математички пут у теорију природне филозофије“ (27.10.2011.);

6. Милан Божић (Математички факултет, Београд), „Руђер Бошковић као математичар“ (04.11.2011.).

Александар Томић је 06.09.2011. на Институту за физику, а у оквиру Семинара из историје и епистемологије науке, одржао предавање „R. Boscovich: Unica lex virium in natura existentium – genesis“.

САНУ – Одељење за математику, физику и гео-науке и Астрономска опсерваторија (Београд) су 26.10.2011. одржали једнодневни скуп са позваним предавачима из Србије и Италије:

1. Giovanni Pareschi (директор INAF, Osservatorio Astronomico di Brera, Milano, Italy), „Бошковић као оснивач Астрономске опсерваторије у Брери“;

2. Ђорђе Шијачки (Институт за физику, Београд), „Закон фундаменталних сила Руђера Бошковића – изазов за физику XX века“;

3. Раде Хајдин (Грађевински факултет, Београд), „Руђер Бошковић: Зачетник модерног грађевинског инжењерства“;

4. Бранислав Јеленковић (Институт за физику, Београд), „ Руђер Бошковић – једна важна појава у дугој историји оптике“;

5. Милан Божић, „Руђер Бошковић као математичар“;

6. Драгослав Стоиљковић, „Потврда исправности и примена Бошковићеве теорије природне филозофије“;

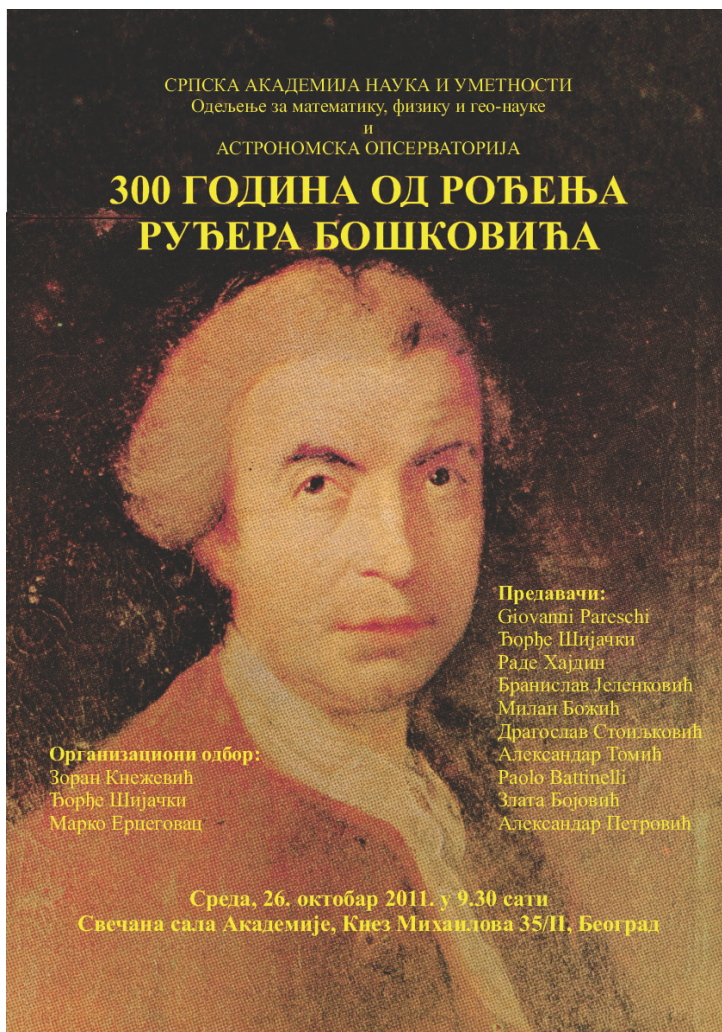
7. Александар Томић, „Синтетичка оцена астрономских радова Руђера Бошковића“;

8. Paolo Battinelli (INAF, Osservatorio astronomico di Roma, Roma, Italy), „Стварна дужина геодетске базе дуж Via Appia: спор који је трајао један век“;

9. Злата Бојовић (Филолошки факултет, Београд), „Руђер Бошковић као писац“

10. Александар Петровић (Филолошко уметнички факултет у Крагујевцу), „Дело Руђера Бошковића у светлу историје идеја“.

Издата је књига абстраката предавања, а припрема се зборник ширих верзија предавања.

Српско филозофско друштво је на Филозофском факултету у Београду 17.12.2011. одржало трибину на којој је су учествовали Радомир Ђорђевић, Драгослав Стоиљковић, Александар Липковски (Математички факултет, Београд) Душан Голобочанин (Институт за нуклеарне науке, Винча). Разматрана је филозофска научна делатност Бошковића.

Народна скупштина Србије – Одбор за науку и технолошки развој, у сарадњи са Астрономским друштвом „Руђер Бошковић“ (Београд), Матицом српском дубровачком и „ЕНЕКОНИТ Центром“ (Београд), организовао је 28.12.2011. у Народној Скупштини Србије научни скуп „Руђер Бошковић – претеча модерне науке“. Циљ скупа је било сагледавање свестраног научног дела Руђера Бошковића и указивање на правце модерне физике, чијом претечом се он може сматрати. Одржана су следећа предавања:

1. Војислав Гледић „Биографија Руђера Бошковића“;
 2. Драгољуб Антић (ЕНЕКОНИТ Центар, Београд), „Руђер Бошковић и његов научни рад“;
 3. Никола Жутић (Институт за савремену историју, Београд), „Историјски аспекти живота и рада Руђера Бошковића“;
 4. Драгослав Стоиљковић, „Философски принципи изучавања природе Руђера Бошковића“;
 5. Александар Томић, „Детаљи научних резултата Руђера Бошковића“;
 6. Бранко Симоновић, „Библиографија Руђера Бошковића“;
 7. Надежда Пејовић и Жарко Мијајловић (Математички факултет Универзитета у Београду), „Дела Руђера Бошковића у Дигиталној библиотеци Математичког факултета у Београду“.
- Припрема се зборник ширих верзија предавања.

3. МЕДИЈИ

Током маја 2012. је РТС емитовала све четири епизоде филма о Бошковићу, који је снимила ТВБ 1987. г.

Изузетно добре приказе живота и дела Руђера Бошковића је током маја, октобра и новембра емитовао Радио Нови Сад у оквиру емисије „Дијалог култура“ чији је аутор и уредник Дренка Добросављевић. У неколико једночасовних емисија су учествовали Драгослав Стоиљковић, Александар Томић, Ивица Мартиновић (Институт за филозофију, Универзитет у Загребу).

РТС-ТВБ је снимио и 20.12.2011. приказао филм „Руђер Бошковић 1711-1787“. Стручни сарадници и учесници су били Радомир Ђорђевић, Милан М. Ћирковић и Бранко Симоновић. Драган Вучелић је глумио Бошковића. Водитељка, уредник и сценариста је Јасмина Вујновић Милошевић. Уредник редакције за науку и технологију је Стевица Смедеревац, а продуцент је Светлана Бандић.

Филм „Руђер Бошковић – наш савременик“, производња РТС, је у завршној фази. Стручни сарадници и учесници су Драгослав Стоиљковић, Александар Томић и Велимир Аврамовић. Уредник, сценариста и редитељ је Драган Ћирјанић.

4. КЊИГЕ

Овом јубилеју су претходиле три књиге:

1. Радослав Димитрић, „Руђер Бошковић“ (Издавач Хелиос, Питсбург-Београд, 2005.);
2. Руђер Бошковић, „Дневник са пута из Цариграда у Пољску“ (Издавач НКЦ Ниш-Круг, Библиотека Алмагест, 2009., фототипско издање из 1937. г. издавача Браће Рајковић);

3. Драгослав Стоиљковић, „Руђер Бошковић – утемељивач савремене науке“ (Издавач Истраживачка станица Петница, 2010.). Александар Томић је ову књигу приказао 04.11.2010. на Технолошком факултету у Новом Саду.

Непосредно поводом јубилеја 300 година од Руђера Бошковића су издате четири нове књиге:

4. Војислав Гледић, „Руђер Бошковић“ (Издавач Образовни систем „Руђер Бошковић“, Београд, 2011.) у којој се налазе следећа поглавља: Свестрани стваралац, Дубровачка република, Порекло и школовање, Римски колегијум, Духовно sazревање, Од Беча до Париза, Од Цариграда до Италије, Опсерваторија у Брери, Држављанин Француске, Филозофија природе, Научна достигнућа, Практична делатност, Песничка остварења и Крај животног пута. Одабрана поглавља из ове књиге су у виду фељтона објављивана у *Политици* (видети ниже).

5. Ненад Ђ. Јанковић, „Астрономски радови Руђера Бошковића“ (издавач Истраживачки центар ИЦНТ, Београд, 2011.). Књига се појавила захваљујући ентузијазму доцента др Александра Гордића, који је прикупио радове покојног Ненада Јанковића, неке и превео, а онда без накнаде извршио и прелом. Без накнаде је извршио и прелом следеће књиге коју је приредио Р. Ђорђевић.

6. Радомир Ђорђевић (приређивач), „Српски истраживачи дела Руђера Бошковића“ (издавач Истраживачки центар ИЦНТ, Београд, 2011.) представља зборник радова наших водећих истраживача Бошковићевог живота и рада, међу којима су: Коста Стојановић, Владимир Варићак, Бранислав Петронијевић, Светомир Ристић, Душан Недељковић, Ђорђе Лазаревић, Ђорђе Николић, Ненад Јанковић, Павле Савић, Ернест Стипанић и Станиша Новаковић. Дат је извод из Бошковићеве "Теорије природне филозофије" у коме се приказује његово схватање простора и времена и извод из Бошковићевог дела "О закону континуитета и његовим последицама". Приређивач зборника је написао поглавље „О филозофији Руђера Бошковића – Руђер Бошковић, научник, философ, песник“. У прилогу су и текстови чувених физичара Нилса Бора и Вернера Хајзенберга написани поводом 200-те годишњице првог објављивања Бошковићеве теорије. Прилог садржи и библиографију одабраних радова о Руђеру Бошковићу српских и неких страних аутора.

7. Александар Томић је у својој књизи „Сунчев систем – космогонија“ (Издавач Нишки културни центар, UNUS MUNDUS, бр. 43, Ниш, 2012, стр 123-169) неколико поглавља посветио Бошковићевом учењу.

5. ЧЛАНЦИ

1. Зорица Јанковић, „Три века од рођења Руђера Бошковића – Ништа се у природи не дешава скоком“, *Време*, 29.12.2010., стр. 100-101.

2. Војислав Гледић, фељтон „Три века Руђера Бошковића“, од 20. до 27. маја 2011. објављен у *Политици*, обухвата осам чланака на основу горе наведене књиге аутора: *Детињство у Дубровнику*; *Потпуно посвећен учењу*; *Филозоф и грађевински стручњак*; *У Француској академији*; *С мачем и шеширом*; *Од Цариграда до Пољске*; *Опсерваторија у Брери и На служби великога краља*. (Један коментар Драгослава Стоиљковића на овај фељтон је објављен у *Политици* 31.05.2011.)

3. Предраг Мирковић, Историјски континуитет покатоличавања и похрваћивања Срба у Хрватској – „Руђер Бошковић је био Србин“, *Збиља*, бр. 203-206, мај-август 2011, стр. 38.

4. Драгослав Стоиљковић, „Живот Руђера Бошковића“, *Астрономски магазин*, бр. 4, јули-август, 2011, стр. 16-17.

5. Драгослав Стоиљковић, „Делатност Руђера Бошковића“, *Астрономски магазин*, бр. 4, јули-август, 2011, стр. 75.

6. Драгослав Стоиљковић, „Квантни путокази Руђера Бошковића“, *Политика* - додатак Наука, информатика, технологија, бр. 4, 07.09.2011, стр. 20-21.

7. Војислав Гледић, „Великан Руђер Бошковић“, *Васиона*, 2011.

8. Крсман Милошевић, низ чланака „Великани светске науке: Руђер Јосип Бошковић“ у часопису *Одбрана*: (1) „Ренесансни ум“, 01.10.2011, (2) „Светски путник“, 15.10.2011. и (3) „Испред свог времена“.

9. Часопис *Градац*, цео двоброј 180-181 (2011) је посвећен Руђеру Бошковићу. На 260 страна су приказана одабрана поглавља Бошковићеве „Теорије природне филозофије“ и „Дневник са пута из Цариграда у Пољску (1762. године)“, затим чланци ранијих истраживача (Коста Стојановић, Милутин Миланковић, Светомир Ристић, Ернст Касирер, Бранислав Петронијевић, Душан Недељковић, Ернест Стипанић, Богдан Шешић, Луис Паулс и Жак Бержије) и савремених истраживача (Драгослав Стоиљковић, Војислав Гледић и Ранка Куић) Бошковићева живота и дела. Овај двоброј је приредио Драгослав Стоиљковић. Уредник је Бранко Куић.

10. Драгослав Стоиљковић, „Значај Бошковићеве теорије природне филозофије за савремену науку и филозофију“, *Култура*, бр. 134, 213-226 (2011).

11. Милан Димитријевић, „Руђер Бошковић и нове књиге о њему – Поводом 300 година од рођења“, *Зборник Матице српске за класичне студије*, бр. 13, 318-324 (2011).

12. Милан Јеличић, „Формације Бошковића на Месецу“, *Васиона*, бр. 2-3, 2011, у штампани.

13. Александар Петровић, „Огледало бесконачности“, Дело Руђера Бошковића је оставило дубок траг не само у његовом времену већ снажно утиче и на модерну мисао, *Политика* - додатак Наука, информатика, технологија, бр. 8, 04.01.2012, стр. 16-18.

14. Вељко Миладиновић и Станко Стаменковић, „Одбрана великана“ – Како је име Руђера Бошковића додато на дужи списак наших знаменитих

људи које Хрватска својата и да ли Србија заборавља своје умове, *Pressmagazin*, 15.01.2012, 4-6.

15. Станко Стојиљковић, „Стопама Руђера Бошковића“. Ниједан научник српског порекла није досегао почаст Руђера Бошковића који је за живота био учлањен у три најугледније академије свога времена – Британску, Руску и Француску, *Политика*, 27.02.2012.

6. ИЗЛОЖБЕ

1. Библиотека Матице српске је у периоду 25. фебруар – 23. март 2011. приредила електронску изложбу број 181 у коме је приказала каталог литературе о Руђеру Бошковићу, који се налазе у овој библиотеци.

2. САНУ је у октобру 2011. приредила изложбу Бошковићевих радова, као и радова других аутора о Бошковићу, који се налазе у библиотеци академије.

7. ОСТАЛО

Центар за промоцију науке (Београд) је издао разгледницу са сликом Руђера Бошковића.

У иностранству је 300-та годишњица Бошковића обележена научним скуповима (у Загребу, Мостару, Цресу, Павији у Италији), изложбама (у Дубровнику, Лондону и Павији), телевизијским емисијама, филмовима... Хрватска радио и телевизија 2011. је снимила филм „Дубровачки пророк Руђер Јосип Бошковић“. Сценариста и редитељица је Нана Шолајев. Главни стручни сурадник је Ивица Мартиновић, а продуцент је Сунчана Хрватин Кујић.

Овај рад обухвата само приказе оних догађања у иностранству у којима су учествовали истраживачи из Србије.

На Међународном скупу „BOSCOVICH 2011“ који је од 8. до 10. септембра 2011. одржан на Универзитету у Павији (Италија):

1. Драгослав Стоиљковић је изложио свој рад „Contemporary verifications and applications of Boscovich's theory of natural philosophy“. (Енглески истраживач Roger J. Anderton је новембра 2011. трећину своје аудио-визуелне Интернет презентације „Unified Field Theory: Report on Boscovich International Conference 2011“ посветио раду Стоиљковића и приказао 18 слајдова из тог рада.) Издат је зборник абстраката, а припрема се зборник ширих верзија предавања.

2. Радомир Ђорђевић је посредно био присутан на скупу у Павији, јер је његов рад „Ideas of R. Boscovich about the nature of the cognition process“, *Proceedings of International symposium on Ruder Bošković, Zagreb, 1991*. веома темељито разматрао Daniele Macuglia (University of Chicago) у свом

предавању „Boscovich and the mechanism of vital phenomena: An 18th century Jesuit at the borders between physics and biology”.

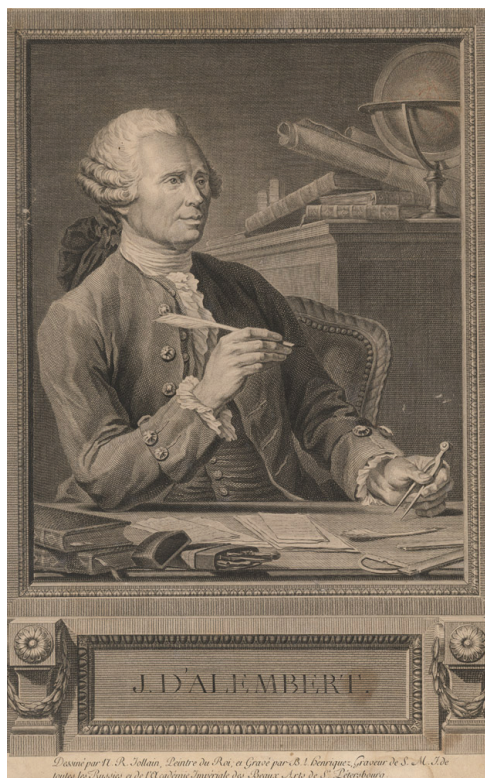
На научном скупу „Од Петрића до Бошковића: Мијене у филозофији природе“ који је одржан у оквиру „20. Дани Фране Петрића“, на Цресу, 21.-24.09.2011.

1. Драгослав Стоиљковић је изложио рад „Како применити Бошковићеву теорију у савременој физици и хемији“.

2. Дренка Добросављевић (Радио Нови Сад) је изложила рад „Одједи доприноса Бошковићеве природне филозофије науци у чланцима и делима научника у Србији“.

8. ПОГРЕШНО ПРИКАЗИВАЊЕ БОШКОВИЋА

На многим предавањима и у многим штампаним радовима се приказује слика (приказана доле лево) и објашњава да је то Руђер Бошковић у цивилном оделу (наводно рад Т. Мајерхофа), што је погрешно, јер је то познати француски астроном и математичар Жан де Рон Даламбер што се види у потпису испод слике (десно). (Д. Стоиљковић, „Руђер Бошковић – недовршена прича“, *Политика*, 31.05.2011, стр. 17.)

ДРАГОСЛАВ СТОИЉКОВИЋ

**EVENTS DEDICATED TO THE TERCENTENARY OF THE BIRTH
OF ROGER BOSCOVICH**

The tercentenary of the birth of Roger Boscovich (May 18th, 1711, Dubrovnik – February 13th, 1787, Milan) has been glorified by various events: lectures, scientific meetings, books, articles, etc. The aim of this article is to notify the events occurred in Serbia related to this important jubilee.